

Utvalg for forskning og forskerutdanning (UFF)

Sak nr.: S7/24

ePhorte saksnummer: 2024/498

S 7/24 Evalueringsrapport 6-årsevaluering

I henhold til kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen ved UiB har det blitt foretatt 6-årsevaluering av fakultetets ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid. Rapporten fra den eksterne komiteen ble oversendt fakultetet 12.02.2024.

Evalueringskomiteen hadde følgende mandat:

Evalueringskomiteens hovedoppgave består i å vurdere om ph.d.-programmet er i tråd med fakultetets strategi, og om det er tilrettelagt slik at kandidatene kan oppnå læringsutbytte som formulert i programbeskrivelsen. Som ledd i dette ber vi komiteen vurdere

- 1. forskrift, programbeskrivelse, retningslinjer og rutiner, med særlig blikk på programmets struktur med obligatoriske komponenter, prosess og vurderingskriterier for bedømming av ph.d.-resultater.*
- 2. fakultetets, instituttenes og fagmiljøenes oppfølging av ph.d.-kandidatene.*

Videre bes komiteen om å vurdere om læringsutbyttene og kravene til ph.d.-resultatet er utformet på en måte som ivaretar den norske modellen for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Komiteen anbefaler mindre endringer av styringsdokumentene, men ser et klart forbedringspotensial for etterlevelse. De oppsummerer anbefalinger i følgende punkter:

- KMD bør utvikle flere møteplasser på tvers av instituttene, slik at det tverrkunstneriske samarbeidet innad på fakultetet blir enda bedre.*
- KMD bør sikre sterkere forankring av ph.d.-prosjektene i fagmiljøet, gjennom mer fokus på aktive forskningsgrupper og levende faglige møteplasser.*
- KMD bør arbeide for bredere forankring av ansvar for stipendiatenes arbeidsmiljø og arbeidsforhold, slik at dette blir mindre avhengig av enkeltpersoner.*
- KMD bør sikre etterlevelse av strategien for internasjonalisering, både for å styrke rekruttering og aktualisere forskningen internasjonalt.*
- KMD bør vurdere om de skal erstatte begrepet «kunstnerisk resultat» med «kunstutøvelse», samt om beskrivelsen av kunstnerisk refleksjon skal forenkles og knyttes tettere til kunstutøvelsen.*
- KMD bør forenkle styringsdokumentene ved at detaljer løftes ut av forskriften og isteden spesifiseres i programbeskrivelsen.*
- KMD bør tydeliggjøre begrepet og styrke metodeforståelsen som ligger til grunn for «den norske modellen», særlig med tanke på parter utenfor KMD.*

Mens ansvar for endring av styringsdokumenter ligger hos programledelsen og programstyret, vil etterlevelse av programmet måtte følges opp av institutter og fagmiljøer. UFF-medlemmene bes lese rapporten nøye, ta stilling til komiteens anbefalinger, inkludert vurderinger av på hvilken måte KMD kan følge dem opp og hvor ansvaret for slik oppfølging bør plasseres.

Forslag til vedtak utarbeides i møtet.

Seksårsevaluering av ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Fakultet for kunst, musikk og design, Universitetet i Bergen.

Rapport fra evalueringskomité 12/2 2024.

1. Bakgrunn og mandat

- 1.1 *Oppdrag*
- 1.2 *Grunnlagsmateriale*
- 1.3 *Prosess og metode*
- 1.4 *Samtaler med ressursgrupper*
- 1.5 *Oppdragsforståelse*

2. Innledende bemerkninger

3. Programmets samsvar med strategiplanen

- 3.1 *Styringsdokumentene*
  - 3.1.1 Forskriften
  - 3.1.2 Programbeskrivelse
  - 3.1.3 Retningslinjer og rutiner
- 3.2 *Etterlevelse*
  - 3.2.1 Internasjonalisering
  - 3.2.2 Forskergrupper og -samarbeid
  - 3.2.3 Møteplasser
  - 3.2.4 Tverrfaglighet
  - 3.2.5 Samfunnsrelevans

4. Den norske modellen (læringsutbytte og krav til resultat)

5. Anbefalinger fra evalueringskomiteen

1. Bakgrunn og mandat

Ifølge kvalitetssystemet som ble vedtatt av Universitetsstyret i 2017 (sak 129/17) skal ph.d.-programmene ved Universitetet i Bergen (UiB) gjennomføre en programevaluering minst hvert sjette år.¹ Programevalueringen skal primært gjennomføres som en ekstern evaluering.

Den 18. juli 2023 fikk følgende evalueringskomité i oppdrag å gjennomføre seksårsevalueringen av ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Fakultet for kunst, musikk og design (KMD):

- Ellen Johanne Røed (leder), professor og prorektor ved Stockholms Konstnärliga Högskola
- Linda Lien, koordinator for Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid og seniorrådgiver i Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
- Stephan Meidell, stipendiat ved Griegakademiet, KMD/UIB
- Nora Ceciliedatter Nerdrum, seksjonsleder og kurator i KORO

1.1 Oppdrag

Evalueringskomiteen fikk i oppdrag å vurdere om ph.d.-programmet er i tråd med fakultetets strategi, og om det er tilrettelagt slik at kandidatene kan oppnå læringsutbytte som formulert i programbeskrivelsen. Som ledd i dette ble komiteen bedt om å vurdere

1. forskrift, programbeskrivelse, retningslinjer og rutiner, med særlig blick på programmets struktur med obligatoriske komponenter, prosess og vurderingskriterier for bedømming av ph.d.-resultater.
2. fakultetets, instituttenes og fagmiljøenes oppfølging av ph.d.-kandidatene.

Videre ble komiteen bedt om å vurdere om læringsutbyttene og kravene til ph.d.-resultatet er utformet på en måte som ivaretar «den norske modellen» for kunstnerisk utviklingsarbeid.

1.2 Grunnlagsmateriale

Komiteen mottok følgende grunnlagsmateriale (7. juli 2023):

- Mandat for komiteen
- Programstyrets mandat
- Forskrift for programmet
- Programbeskrivelse for programmet
- Retningslinjer for midtveiseevaluering
- Retningslinjer for sluttseminar
- Retningslinjer for bedømmelse
- Mal for komiteens innstilling
- Fakultetets årlige ph.d.-utdanningsmelding for de tre siste årene
- Programledelsens egnevaluering
- Rapport fra treårsevalueringen av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid
- Eksempler på komitéinnstillinger

I tillegg har komiteen bedt om og fått tilsendt:

---

¹ [Kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB \(uib.no\)](https://www.uib.no/kvalitetssystem-for-ph.d-utdanningen)

- lenke til KMDs fakultetsstrategi 2023 - 2027²
- lenke til KMDs nettside for ph.d.-utdanningen³
- NOKUTs innstilling etter tilsyn med UiBs kvalitetsarbeid (omfatter også KMDs ph.d.-program) fra 2023
- Retningslinjer for vurdering av søkere til stipendiatstillinger, revidert 15.12.22
- Intern rutine i forlengelsen av retningslinjene for håndtering av § 5-1
- Statistikk over gjennomstrømningen de siste seks årene

Komiteen har gjennomgått og diskutert det skriftlige materialet. Det er også gjennomført møter med fakultetsadministrasjonen ved visedekan for forskning, der komiteen fikk anledning til å be om en utdypning av oppdraget og der det også var anledning til å stille spørsmål knyttet til grunnlagsmaterialet.

1.3 Prosess og metode

Arbeidet ble påbegynt med et oppstartsmøte 14. august 2023. Frist for å levere rapport ble satt til 17. november 2023, med mulighet til forlengelse ved behov. Den 20. oktober 2023 ble det besluttet å forlenge fristen til 5. januar 2024. Den 4. januar 2024 ble fristen forlenget ytterligere, til den 12. februar. Komiteen har hatt flere digitale møter og ett fysisk møte i Bergen. I tillegg til å gjennomgå og drøfte det skriftlige grunnlagsmaterialet, har komiteen initiert og gjennomført møter med ressursgrupper som har gitt utfyllende og supplerende perspektiver.

1.4 Samtaler med ressursgrupper

Komiteen har gjennomført samtaler med fem ressursgrupper. Tre av møtene har vært digitale, mens to har vært fysiske møter ved KMD i Bergen. Gruppene har representert instituttledelse, veiledere, nåværende stipendiater og uteksaminerte stipendiater, til sammen ti personer. Deltakelse fra de ulike instituttene og et variert tilfang av faglig tilhørighet og erfaringer har vært vektlagt så langt det har latt seg gjøre. Komiteen har i noen tilfeller kommet med egne ønsker, utover dette har KMD selv foreslått og satt komiteen i kontakt med deltakere.

Alle møtene ble innledet med en kort redegjørelse for formålet med evalueringen og komiteens arbeidsmetoder, før intervjuene ble gjennomført som samtaler med utgangspunkt i spørsmål utformet av komiteen i fellesskap. Møtene ble gjennomført uten representanter fra KMD til stede, og et grunnleggende premiss har vært at alle svar vil bli anonymisert.

Samtalene med ressursgruppene har vært et nyttig verktøy i komiteens evalueringsarbeid. Samtidig må det presiseres at vi kun har snakket med ti personer, og at respondentenes svar bygger på subjektive erfaringer. Dersom vi hadde snakket med flere, ville vi trolig fått enda flere, og kanskje også motstridende, perspektiver. Samtalene gir likevel komiteen et godt grunnlag for å peke på tydelige tendenser og komme med konkrete anbefalinger til fakultetet.

1.5 Oppdragsforståelse

Ifølge retningslinjene for programevaluering av ph.d.-programmene ved Universitetet i Bergen skal seksårsevalueringens formål være å få et eksternt og overordnet blikk på ph.d.-

---

² [Fakultet for kunst, musikk og design / strategiplan \(uib.kmd.no\)](https://www.kmd.no/fakultet-for-kunst-musikk-og-design/strategiplan)

³ [Ph.d.-utdanningen ved fakultet kunst, musikk og design / ph.-d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid \(uib.kmd.no\)](https://www.kmd.no/ph.d.-utdanningen-ved-fakultet-kunst-musikk-og-design/ph.-d.-program-i-kunstnerisk-utviklingsarbeid)

programmet. Videre skal evalueringen gi råd om forbedringspotensial med tanke på gjennomstrømming og kvalitet.

I evalueringsrapporten har komiteen valgt å konsentrere seg om å identifisere styrker som KMD bør ivareta og videreføre, og å gi råd om noen hovedområder KMD bør forbedre. Gjennomlesing og drøfting av dokumenter har vært viktig for å få overblikk over hvordan fakultetet (i teorien) er organisert og fungerer, mens samtale med ressursgrupper har vært viktig for å få innsikt i hvordan dokumentene etterlevs og hva den *faktiske* praksisen er.

Overordnet vurderer komiteen at det skriftlige materialet er kvalitetsmessig godt, og ivaretar de ulike aspektene ved KMDs ph.d.-program på en tilfredsstillende måte. Det er i *etterlevelsen* det største potensialet for forbedring finnes.

Slik komiteen forstår oppdraget, er en hovedoppgave å undersøke hvorvidt programmet samsvarer med strategiplanen. Med utgangspunkt i dette, vurderer vi styringsdokumentene (kapittel 3.1) og den faktiske etterlevelsen (kapittel 3.2) med gruppesamtalene som kilde. Evalueringens siste del handler om både forståelsen av begrepet «den norske modellen» og den faktiske praksisen vurdert opp mot idealene den forfekter.

2. Innledende bemerkninger

Til sammen viser grunnlagsmateriale og samtaler at dagens ordning, på et overordnet nivå, fungerer godt. I fakultetets egnevaluering, som er en del av seksårsevalueringen, peker de selv på forbedringspunkter. Egenevalueringen viser god selvforståelse.

Doktorgraden i kunstnerisk utviklingsarbeid ble etablert i 2018, etter en årelang prosess for å likestille kunstnerisk og vitenskapelig forskning. UiB var blant de første institusjonene som etablerte et ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid, og programmet utgjorde således en viktig milepæl i arbeidet med å anerkjenne kunstnerisk utviklingsarbeid på lik linje med vitenskapelig forskning. Programmet oppleves som sterkt verdsatt, og fagmiljøet rundt som viktig for utviklingen av kunstnerisk utviklingsarbeid nasjonalt. Samtaler med ressursgruppene viser også at ph.d.-programmet og forskningsmiljøet som omgir det, har kontakt med og samarbeider med det vitenskapelige forskningsmiljøet ved flere av UiBs andre fakulteter.

Komiteen mener at UiB har potensiale til å bli ledende når det gjelder forskning der kunst og vitenskap møtes og kan utfylle hverandre for å frembringe ny innsikt, nye erkjennelser, ny kunnskap og nye opplevelser.

Videre vil vi løfte fram følgende styrker ved KMDs ph.d.-program:

- Med fagmiljøer innen både kunst, musikk og design har fakultetet betydelige muligheter til å utvikle tverrfaglighet og tverrkunstnerisk praksis. Dette er unikt i nasjonal sammenheng.
- Det er mye kompetanse og erfaring blant de ansatte, og det fins et stort potensial for å overføre gode praksiser, både fra ett institutt til ett annet, og mellom kollegaer innen samme institutt.
- Det er tydelig at kunstutøvelsen står i sentrum for ph.d.-programmet, hvilket ansees som programmets største styrke. Dette sikrer samfunnsrelevans, fordi det skaper gode forutsetninger for utveksling mellom programmet, forskningsmiljøet og kunstfeltet. Det gir også stipendiatene gode karrieremuligheter, da det sikrer at de kan arbeide og bidra til faglig utvikling både innenfor og utenfor institusjonen.
- Fakultetet har utviklet gode prosedyrer som, ved etterlevelse, vil bidra til kvalitet og likebehandling.

3. Programmets samsvar med strategiplanen

Fakultetets strategi omfatter flere satsingsområder. I vår evaluering har vi i hovedsak sett på kapittelet *Kunnskap beveger – Kunstnerisk utviklingsarbeid, vitenskapelig forskning og innovasjon*, som omtaler kunstnerisk utviklingsarbeid spesielt, men som også omhandler tverrfaglighet, internasjonalisering og samfunnsrelevans.

Strategiplanen fremhever betydningen av å bidra til samfunnsutviklingen gjennom å være en aktiv medspiller i det internasjonalt orienterte breddeuniversitetet, og å skape møteplasser der ny kunnskap og erfaring utvikles på tvers av fagområder og forskningstradisjoner. Det poengteres at KMD skal bygge et sterkt og integrert fagmiljø, men viktigheten av tverrfaglig samarbeid og samfunnsrelevans betones også. Akademisk frihet, forskningsetikk og kvalitet i forskerutdanningen fremheves som prioriterte områder.

Videre omtaler strategien viktigheten av å skape et positivt lærings- og arbeidsmiljø preget av kritisk refleksjon, inkludering og dialog, med sterk vekt på åpenhet og deltakelse fra både studenter og ansatte. KMD ønsker også å posisjonere seg både lokalt og internasjonalt som en ledende institusjon innen kunnskapsdeling og kunstnerisk formidling, og strategien nevner både utstillinger, konserter, forestillinger, konferanser og publikasjoner som mulige plattformer for dette.

I tillegg til å se på fakultetets faktiske etterlevelse av strategien, har vi undersøkt hvorvidt fakultetets ansatte opplever den som et nyttig og relevant verktøy.

I samtalene med ressursgruppene fremgår det at UiBs strategi ser ut til å være mer sentral enn fakultetets. Den overordnede universitetsstrategien fremstår til gjengjeld som godt kjent og forankret, og brukes, ifølge respondentene, aktivt for å etablere samarbeid med det større universitetsmiljøet.

Komiteen ser behov for at det gjøres en innsats for å sikre at fakultetets strategi gjøres like kjent og strategisk viktig, slik at den kan brukes enda mer aktivt som et verktøy for å realisere fakultetets ambisjoner. Her kan KMD gjerne se til hvilket arbeid som er gjort for at universitetsstrategien er godt forankret og i aktiv bruk.

3.1 Styringsdokumentene

3.1.1 Forskriften

Ph.d.-forskriften til KMD er i grove trekk en videreføring av retningslinjene til forgjengeren, det nasjonale stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, etablert i 2003. Kunstutøvelsen står i sentrum, både når det gjelder forskningsmetoder og -resultat. Ph.d.-programmene som er etablert ved ulike universitet og høyskoler i kjølvannet av det nasjonale stipendiatprogrammet, har egne forskrifter med lokale variasjoner. KMDs forskrift er fra 2018, med revideringer fra 2022. Komiteen anbefaler at følgende områder vies oppmerksomhet ved en kommende revisjon:

Midtveiseevaluering

Komiteen vil gjerne løfte fram midtveiseevaluering som et godt tiltak i programmet, som skaper gode forutsetninger for kvalitet. Vi vil samtidig anbefale å forkorte beskrivelsen av midtveiseevalueringen i forskriften, siden det er nok at detaljene rundt gjennomføringen av denne omtales i andre dokumenter.

Ordlyd

Forskriften framstår i overkant detaljert. KMD bør vurdere om forskriften kan forenkles ved at en del detaljer, for eksempel kriterier (§ 10-1, femte ledd), kan løftes ut av forskriften og

isteden spesifiseres i programbeskrivelsen. Det er også en del overlapp mellom forskrift og programbeskrivelse, og flere steder omtales det samme med nesten lik ordlyd. Komiteen anbefaler KMD å gjennomgå dokumentene for å i størst mulig grad unngå dobbeltomtale. Dette vil bidra til klarhet, og kan gjøre etterlevelsen enklere. Vi anbefaler videre at arbeidet sees i sammenheng med en eventuell revisjon av de nasjonale veiledende retningslinjene til Universitets- og høyskolerådet (UHR). Disse ser ut til å ikke ha vært revidert etter innføringen av doktorgraden i kunstnerisk utviklingsarbeid i 2018.⁴

Formidling av vitenskapelig arbeid

I forskrift om graden philosophiae doctor i kunstnerisk utviklingsarbeid ved UiB § 2-2 *Innhold i ph.d.-utdanningen i kunstnerisk utviklingsarbeid* står det:

(...) I ph.d.-utdanningen skal kandidaten også få trening i formidling av vitenskapelig arbeid overfor fagfeller, studenter og allmennheten.

Komiteen stusser over bruken av begrepet vitenskapelig her, ettersom programmet er i kunstnerisk utviklingsarbeid, og formuleringen ikke er i samsvar med læringsutbyttebeskrivelsen slik den er formulert i programbeskrivelsen, som igjen er i tråd med det nasjonale kvalifikasjonsrammeverkets som vektlegger formidling av «forsknings- og utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler»⁵. Det er heller ikke noe i programbeskrivelsen som tyder på at stipendiatene får opplæring i vitenskapelig formidling. KMD bør revidere formuleringen så den blir mer i samsvar med beskrivelsene i § 7 *Opplæringsdel* og fremstår mer relevant for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunstnerisk resultat versus kunstutøvelse

I forskriften omtales kunstnerisk resultat i § 10-1, første, tredje og femte ledd⁶:

Ph.d.-resultatet skal bestå av et kunstnerisk resultat samt materiale som dokumenterer kunstnerisk refleksjon. Det kunstneriske resultatet skal være et selvstendig arbeid som oppfyller internasjonale standarder med hensyn til nivå og etiske krav innen fagområdet. (...) Det kunstneriske resultatet kan bestå av en eller flere deler eller av en samling arbeider som utgjør et hele. Dersom det kunstneriske resultatet består av flere mindre arbeider, skal kandidaten gjøre rede for sammenhengen mellom dem. (...) Det kunstneriske resultatet skal være et kunstnerisk arbeid på høyt nivå når det gjelder originalitet, uttrykk, koherens og formidling.

Refleksjonen omtales slik (femte ledd):

Den kunstneriske refleksjonen skal dokumenteres i form av innlevert materiale, med en kritisk tilnærming til

- a. prosess med hensyn til kunstneriske valg og vendepunkt, bruk av teori og metoder, dialog med ulike nettverk og fagmiljøer m.m.
- b. plassering og beskrivelse av eget kunstneriske ståsted og arbeid i forhold til det aktuelle fagfeltet, nasjonalt og internasjonalt
- c. bidrag til fagutviklingen i feltet, herunder eventuelle faglige nyvinninger.

---

⁴ [Veiledende retningslinjer for gradene philosophiae doctor \(ph.d.\) og philosophiae doctor \(ph.d.\) i kunstnerisk utviklingsarbeid \(uhr.no\)](#)

⁵ Se læringsutbyttebeskrivelsen i *Programbeskrivelse for ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid*, punkt 1.2, med henvisning til *Forskrift om Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring og om henvisningen til Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring av 2017, nivå 8*.

⁶ «Kunstnerisk resultat» omtales også i flere andre paragrafer, som § 1-2, § 2-3 og § 12-1.

Til sammenligning omtaler Kunsthøgskolen i Oslo delene som inngår i det kunstneriske doktorgradsresultatet slik (§ 11-1):

Kunstutøvelsen skal stå i sentrum for doktorgradsresultatet. Samtidig skal kunstutøvelsen følges av en eksplisitt refleksjon som ved presentasjon av prosjektet gjør det mulig for andre å ta del i den arbeidsmåten og innsikten som det kunstneriske utviklingsarbeidet genererer.

Komiteen forstår det slik at UiB har lagt Universitets- og høyskolerådets veiledende retningslinjer til grunn, mens KHiO har tatt utgangspunkt i Kunnskapsdepartementets definisjon i opprettelsen av doktorgraden. Det siste gir en mer kortfattet beskrivelse.

Ved en fremtidig revisjon av ph.d.-reglementet bør KMD vurdere muligheten for forenkling av forskriften og overveie å flytte vurderingskriteriene til programbeskrivelsen. Kriteriene bør også gjennomgås nøye. Begrepene originalitet, uttrykk, koherens og formidling, er omdiskuterte. Originalitet er for eksempel et betent begrep i enkelte kunstfelt, og betyr ikke alltid det samme som originalitet i kunstnerisk utviklingsarbeid, der det bør forstås i relasjon til selve forskningsprosjektet.

KMD bør også vurdere om de skal videreføre begrepet *kunstnerisk resultat*, som oftest forstås som ferdige kunstverk, eller om dette kan erstattes med *kunstutøvelse* eller et tilsvarende begrep.

Å vektlegge *kunstutøvelse* fremfor *kunstnerisk resultat* i forskriften kan skape et bredere handlingsrom for både bedømmelseskomiteer og stipendiater, ved å nedtone forventninger til verkshøyde og gi plass til andre former for forventninger til utviklingsarbeidets kunstneriske resultat. Dette kan igjen skape rom for flere kunstneriske praksiser, for å formidle resultat av prosesser og metoder i et bredere spektrum av kunstneriske uttrykk, samt gjøre det enklere å legge frem resultat som er del av større produksjoner.

Refleksjon

KMD bør også vurdere å forenkle beskrivelsen av refleksjonsdelen og knytte denne tettere til det kunstneriske resultatet / kunstutøvelsen, for å understøtte at det kunstneriske ph.d.-resultatet er en helhet, og at refleksjon ikke skjer separat.

3.1.2 Programbeskrivelse

Programbeskrivelsen er i hovedsak god og framstår hensiktsmessig, men det er vanskelig å forstå noen av grensegangene mellom forskrift og programbeskrivelse. Begge har et relativt likt detaljnivå og beskriver en del av det samme. Ved å forenkle forskriften og flytte detaljer til programbeskrivelsen, vil forskrift og programbeskrivelse utfylle hverandre bedre, og dokumentene framstår mer helhetlig.

Studiepoeng

10 studiepoeng er knyttet til individuell opplæringsdel som skal gjennomføres de to første studieårene. Mye av ansvaret for innholdet overlates til stipendiaten, blant annet heter det (pkt. 3.6.2):

Plan for individuell opplæringsdel skal utarbeides i samråd med veileder, snarest mulig og senest innen tre (3) måneder etter opptak til ph.d.-programmet. Planen skal godkjennes av fakultetet. I planen skal det presiseres når de enkelte delene skal gjennomføres og hvilket volum de fyller.

Emnet har ikke klart beskrevet læringsmål eller forventede læringsutbyttebeskrivelser. Det framgår ikke om disse fastsettes i forbindelse med planlegging av emnet.

Den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid utgjør 20 studiepoeng, såkalt fellesfaglig del, og skal gi opplæring i metoder, teori og etikk, samt trening i formidling.⁷ Forskerskolen var i 2022-2023 gjennom en treårsevaluering, og opplæringstilbudet er under utvikling.⁸ Dette opplæringstilbudet evalueres ikke av denne komiteen, men vi anbefaler KMD å involvere seg aktivt videre i utviklingen. Stipendiatene vi intervjuet, opplevde forskerskolen som en viktig faglig og tverrfaglig møteplass.

At 20 av de 30 studiepoengene knyttet til opplæringsdelen tilbys utenfor KMD, bidrar til tverrfaglighet og at stipendiatene blir del av et større, tverrkunstnerisk miljø, men medfører samtidig at KMD har færre muligheter for å skape programrelaterte møteplasser og opplæring. Det fremstår ikke som om programmet tilbyr egne kurs som del av lokalt forankrede opplæringsmuligheter. Det kan institusjonen kanskje gjøre hvis de identifiserer behov for å styrke opplæringen innenfor eksempelvis dokumentasjon. KMD kan også utvikle et tydelig tilbud av opplæring som stipendiatene kan velge for den individuelle opplæringsdelen, noe som også vil sikre at stipendiatene ved KMD møtes mer jevnlig og systematisk.

Sluttevaluering

Komiteen vil gjerne framheve sluttseminaret og den tilhørende *Plan for dokumentasjon og arkivering i varig format av hele ph.d.-resultatet* som et svært positivt tiltak. Dette kan gi trygghet og skape muligheter for støtte og kvalitetssikring. Samtidig vil vi anbefale KMD å se over tidsaspektene i sluttfasen for ph.d.-løpet, og vurdere ulike muligheter for å gi stipendiatene et bredere handlingsrom og bedre støtte når det gjelder planleggingen av sluttfasen.

Denne anbefalingen skjer på bakgrunn av at komiteen har merket seg at flere beskriver eller opplever at det er et uforholdsmessig stort press på hver enkelt stipendiat, i forbindelse med sluttevalueringen. Komiteen spør seg om sluttprosessen kan gjøres mer fleksibel, for eksempel gjennom en oppmykning av tidsrammen for innlevering av kunstnerisk resultat og refleksjon. Punkt 4.3 i Programbeskrivelsen setter opp to mulige tidslinjer for innlevering av de kunstnerisk resultatet og refleksjonen; samtidig eller med fire ukers mellomrom. Vi spør oss om de kunne være mer opp til hver enkelt stipendiat å definere tidspunktene for de ulike leveransene i *Plan for dokumentasjon og arkivering i varig format av hele ph.d.-resultatet*. Dette kan f.eks. løses gjennom at stipendiaten selv får mulighet til å definere tidspunkt for levering i den omtalte planen. Planen kan også diskuteres på sluttseminaret og eventuelt revideres i forkant av søknad om sluttvurdering.

KMD kan også vurdere om frist for søknad om sluttvurdering kan justeres fra fem måneder før presentasjon av det kunstneriske resultatet (programbeskrivelsen pkt. 4.2), til tre måneder, slik tilfellet er ved Norges teknisk-vitenskapelige fakultet (NTNU)⁹. Også fristen problematiseres i samtaler med ressursgruppene, og det fremstår hensiktsmessig med et bredere tidsrom mellom sluttseminar og søknad om sluttvurdering, slik at det er mer rom for justering av planer. NTNU har trolig nyttige erfaringer med kortere frist, som KMD kan få innsikt i for å kunne vurdere en eventuell justering.

3.1.3 Retningslinjer og rutiner

---

⁷ For ordens skyld nevnes at et at komite-medlemmene er ansatt i Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) og har koordineringsansvar for forskerskolen, som driftes av direktoratet.

⁸ [Treårsevaluering - Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid \(hkdir.no\)](https://hkdir.no)

⁹ [Forskrift for gradene philosophiae doctor \(ph.d.\) og philosophiae doctor \(ph.d.\) i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet \(NTNU\) - Lovdata](#) § 13-3 andre ledd.

KMD har, slik komiteen vurderer det, egnede og tilstrekkelige retningslinjer og rutiner for å oppnå kvalitet i ph.d.-programmet. Det er en systematikk og ryddighet bakt inn i strukturen.

Det fremgår av *Ph.d.- utdanningsmelding 2021* og i samtaler med ressursgruppene at KMD fra og med 2021 tilbyr obligatorisk, kontinuerlig og systematisk veilederopplæringen, hvilket vi ser på som svært positivt. Det er potensiale i å tilrettelegge like godt for systematisk kunnskapsoverføring mellom veiledere.

Videre vil komiteen trekke frem egenevalueringene som gode, og potensialet som ligger i læring og utvikling ved å aktivt benytte disse evalueringene i den kontinuerlige videreutviklingen av programmet.

Komiteen spør seg samtidig om det er tilstrekkelig tydelig for stipendiater og veiledere hvordan de ulike læringsutbyttene er tenkt å oppnås i programmet. Fordelingen av studiepoeng mellom de ulike delene av programmet er tydelig beskrevet i styringsdokumentene, men en klarere redegjørelse for hvordan de ulike læringsmålene er tenkt oppnådd, kan bidra til å skape tydelighet for stipendiater, veiledere og i sluttvurderingsprosesser. Kanskje kan dette klargjøres på en måte som kobler de ulike målene til de ulike aktivitetene i programmet. Dette kan være nyttig i veilederopplæringen, men også for den enkelte stipendiat og veileder i arbeidet med å identifisere behov for individuell opplæring og planlegge denne delen av doktorgradsutdannelsen.

KMD bør også gjennomgå rutiner og ansvar for hvordan institusjonen tilrettelegger for og støtter stipendiatene i forbindelse med sluttfasen, særlig når det gjelder formidling og dokumentasjon (mer om dette i neste del).

Komiteen har blitt informert om at en stipendiathåndbok er nært forestående, noe som vil være et godt og viktig verktøy. I arbeidet med evalueringen har nettsiden til KMD vært preget av brutte lenker og informasjon som ikke er oppdatert. Den fremstår noe uoversiktlig. Informasjon om hva kunstnerisk utviklingsarbeid er ved KMD og dokumenter som er viktige for ph.d.-utdanningen bør være lett tilgjengelig.

3.2 Etterlevelse

I dette kapitlet støtter vi oss i hovedsak til samtaler med ressursgruppene.

Overordnet har komiteen følgende innspill til forbedringspotensiale ved praksiser knyttet til KMDs ph.d.-program:

- Selve kulturen rundt programmet bør styrkes, slik at læringsmiljøet blir mer robust. Dette gjelder deling av erfaringer og generell samhandling mellom instituttene. Det kommer frem av samtalene at det er lite samarbeid mellom og kjennskap til hverandre på tvers av de ulike fagområdene ved fakultetet. Dette kan enten skyldes at det ikke finnes tilstrekkelig med møteplasser, eller at de ikke benyttes nok.
- Flere av ressurspersonene nevner enkelthendelser der det har oppstått problemer rundt gjennomføringen av ph.d.-prosjekter, av både strukturelle og praktiske årsaker, og der de opplever at ansvar for å løse uklarheter og utfordringer skyves nedover til enkeltpersoner. Det er viktig at problemer som er av strukturell karakter ikke privatiseres, men at fakultetet bidrar til å løse dem på et overordnet nivå, samt at dette arbeidet synliggjøres på en tydelig måte. Komiteen vil foreslå at KMD ser nærmere på, og styrker, sikkerhetsnettene rundt stipendiatprosjektene slik at stipendiater og veiledere har tydelig støtte rundt sitt arbeid.
- Utvikling av læringsmiljøet og oppfølging av prosjekter og stipendiater fremstår som i for stor grad avhengig av enkeltpersoner og basert på individuelt engasjement. KMD bør arbeide mer systematisk med læringsmiljøet, for å unngå sårbarhet og sikre likebehandling. KMD bør også vurdere hvordan veiledning og oppfølging av stipendiater

kan bli mindre individavhengig, for eksempel ved å legge til rette for at deler av oppfølgingen kan foregå i grupper, eller undersøke koblingen mellom den individuelle opplæringsdelen, fakultets møteplasser og veiledning.

- Det er allment kjent at KMD har hatt utfordringer med bl.a. manglende fullføring av ph.d.-prosjekter og svak gjennomstrømming. Egenevalueringen etterlater et inntrykk av at disse utfordringene både er identifisert, blir tatt på alvor, og er under utbedring. Samtidig er det komiteens klare inntrykk at de nevnte utfordringene skaper usikkerhet og påvirker læringsmiljøet for stipendiatene. Dette kommer tydelig frem i samtalene med flere av ressursgruppene, og det kan være nødvendig i en periode å styrke innsatsen for å skape et trygt og støttende læringsmiljø.
- Stipendiater innen kunstfagene har stor valgfrihet, men det å skulle presentere kunstneriske resultater offentlig og på en relevant arena er omfattende, praktisk krevende og vil ofte inkludere mange aktører. Dette gir muligheter, men medfører også mye ansvar og press, og for KMDs stipendiater har en situasjon med mange problemer i forbindelse med sluttevaluering medført stor belastning. Generelt bør fakultetet vurdere om de kan gjøre mer for å støtte stipendiatene i forbindelse med formidling av kunstnerisk resultat, og andre praktiske aspekter ved sluttevalueringen. Dette gjelder særlig utfordringer knyttet til formidling av resultat i et hensiktsmessig format, og på rett sted. Dette krever for eksempel samarbeid med lokale kunst- og kulturaktører, som f.eks. kan oppnås gjennom institusjonelt etablerte samarbeid, fremfor å overlates til hver enkelt ph.d.-kandidat.

I evalueringen av programmets etterlevelse av strategien har vi videre valgt ut fem områder vi har sett nærmere på, med etterfølgende anbefalinger:

3.2.1 Internasjonalisering

I KMDs strategi legges det overordnet til grunn at «KMD er en aktiv medspiller i det internasjonalt orienterte breddeuniversitetet». UiBs strategi (2023-2030) er mer konkret og legger til grunn at universitetet «som samfunnsinstitusjon skal [...] bidra til en bærekraftig og demokratisk utvikling og være et attraktivt og inkluderende studie- og arbeidssted»¹⁰. I forlengelsen av dette slås det fast at man skal «Arbeide målrettet med rekruttering for å nå de best kvalifiserte og mest motiverte søkerne fra et bredt og mangfoldig grunnlag». Komiteen regner med at dette målet også omfatter ansettelse på ph.d.-nivå. I komiteens samtaler med ressursgruppene framgår det at det pr. i dag finnes strukturelle utfordringer, særlig for dem som kommer fra land utenfor EU. Dette gjelder blant annet stipendiatenes anledning til å utføre lønnede oppdrag i Norge.

Denne problemstillingen har også vært adressert gjennom den nasjonale forskerskolen, men kan ikke løses av KMD eller de enkelte institusjonene.¹¹ Komiteen ser det likevel som viktig å påpeke at ulike forutsetninger for å delta i honorerte kunstneriske oppdrag skaper systematiske forskjeller både knyttet til selve ph.d.-perioden og videre karriere. Stipendiatene får ulik mulighet til å utvikle ferdigheter og opparbeide seg relevant erfaring og nettverk. KMD bør derfor drøfte hvilke avbøtende tiltak som kan være mulig å iverksette, for å så langt som mulig å skape like vilkår for alle stipendiater. Dette kan også bidra positivt i arbeidet med å rekruttere til ph.d.-utdanningen internasjonalt.

---

¹⁰ [Strategi 2023–2030 | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#)

¹¹ Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid, sak 3/21 «Utfordringer knyttet til at stipendiater i og utenfor EU har ulik mulighet til å delta i lønnede oppdrag».

3.2.2 Forskergrupper og -samarbeid

I strategiplanen står det at man skal «forankre forskerutdanningen i sterke og konsoliderte fagmiljøer med god veilederkompetanse». Deltakelse i forskningsgrupper nevnes ikke eksplisitt i strategien, men omtales i programbeskrivelsen (pkt. 3.1):

Kandidaten skal være til stede i institusjonen og være tilknyttet en forskningsgruppe, et forskningsprosjekt eller et identifiserbart fagmiljø med regelmessige aktiviteter.

Komiteen ser på forskningsgrupper som et viktig verktøy i arbeidet med flere av de strategiske målene.

Dette understøttes av utdanningsmeldingen fra samme år (2022, s. 6) der det står at stipendiatenes bidrag i gruppene er med på

å drive fakultetets forskning fremover og gi KMD en tydelig posisjon nasjonalt og internasjonalt

Samtalene med ressursgruppene viser at satsingen på forskningsgrupper er viktig og har stor verdi - når de fungerer. Det forskningsmiljøet som både veiledere, stipendiater og andre deler av fagstaben utgjør sammen på KMD, har avgjørende betydning for å sikre både oppfylging av strategiske mål for fakultetet, og for at stipendiatene skal oppnå det forventede læringsutbyttet. Komiteen ser behov for et fortsatt fokus på, og kontinuerlig arbeid med, å sikre at dette miljøet er sterkt på tvers av og innenfor alle institutter, og at alle stipendiatprosjektene inngår. Dette skjer i dag, men ikke på en helhetlig måte. Samtalene med ressursgruppene etterlater inntrykk av at noen stipendiater er tilknyttet aktive og velfungerende grupper, andre ikke. Det oppleves også som svært sårbart at initiativer står og faller på enkelte ansatte i fagstaben; om disse slutter, forsvinner initiativ, nettverk og kompetanse.

Deltakelse i forskergrupper- og forskningsprosjekter er ofte også en forutsetning for et internasjonalt nettverk. Dette underbygges i Programledelsens egevaluering fra 2023, der fakultetet skriver at de selv ikke har vært gode nok til å sikre slik forankring. Pandemien oppgis også som en årsak til at de faglige fellesskapene en tid var svekket. Komiteens samtale med stipendiater, både nåværende og uteksaminerte, underbygger inntrykket av at forskergruppene kan være et godt utgangspunkt for å få i gang internasjonale samarbeid og utveksling, men at det i varierende grad tilrettelegges for slik deltakelse, og at aktivitetsnivået til forskergruppene varierer betydelig. Det kommer også frem gjennom samtaler at veilederens rolle i forbindelse med stipendiatenes integrering i et internasjonalt forskningsmiljø er noe uklar.

Komiteen anbefaler at fakultet intensiverer sitt arbeid med utvikling og drift av forskningsgrupper, også for å utvide stipendiatenes mulighet for deltakelse i internasjonale og tverrfaglige kunnskapsallianser og nettverk. At stipendiatene skal tilknyttes forskningsgrupper er et strukturelt grep som allerede er gjennomført. Det er imidlertid viktig at de ikke bare eksisterer på papiret. Gruppene må brukes aktivt, og møter og tilknyttede aktiviteter bør foregå jevnlig. Grupper som trekkes frem som velfungerende, er gjerne organisert rundt eksternt støttede prosjekter.

3.2.3 Møteplasser

I KMDs strategi heter det: «KMD skaper møteplasser der ny kunnskap og erfaring utvikles på tvers av fagområder og forskningstradisjoner», og videre: «Vi skal: - bygge et sterkt miljø for kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning hvor ulike tilnærminger møtes og utvikles».

Etterlatt inntrykk etter samtaler med ressursgruppene viser at det finnes få møteplasser på tvers av instituttene. Særlig fagstaben savner fora for tverrfaglig samtale. I tillegg gis det uttrykk for at det er vanskelig å få til tverrkunstneriske samarbeid, noe som skal være selve

kjernen i KMDs strategi. Det fremstår også som om de ansatte har liten innsikt i rutiner og praksiser på tvers av instituttene, samtidig som man erkjenner at man har mye å lære av hverandre. En prøveordning med en stipendiat tilknyttet to institutter oppleves som positivt, samtidig oppleves det som om det er store praktiske utfordringer og strukturelle barrierer knyttet til slike tverrfaglige tiltak. I forskriften (§ 3 femte ledd) heter det: «Universitetet i Bergen og fakultetene skal legge til rette for en god gjennomføring av tverrfakultære ph.d.-prosjekt». Det er naturlig å tenke seg at det også bør bety at det samme bør gjelde for gjennomføring av tverrinstitusjonelle ph.d.-prosjekter, der barrierene i utgangspunktet kan tenkes å være færre og koblingene tettere.

Komiteen anbefaler at det arbeides systematisk for å bedre kommunikasjonen på tvers av fagmiljøene, og at det arrangeres flere felles møter og etableres plattformer hvor samarbeid kan skje. Det er samtidig ikke nok å opprette/utvikle møteplasser: De ansatte må gis tid til å prioritere å delta.

3.2.4 Tverrfaglighet

Forskning på tvers av disipliner nevnes både i KMDs fakultetsstrategi og i UiBs overordnede strategi. Man kan snakke om tre nivåer av tverrfaglighet: Samarbeid på tvers av de tre instituttene ved KMD, samarbeid med andre fakulteter ved UiB, og samarbeid med nasjonale og internasjonale forskningsinstitusjoner og kunstinstitusjoner. I samtale med stipendiatene framgår det at samarbeid mellom instituttene på KMD, og også mellom fagmiljøer innad på instituttene, er krevende, og at det er få møteplasser og strukturer som tilrettelegger for og oppmuntrer til deling og samarbeid. Samtidig er det flere som omtaler KMDs forskningsmiljø som godt forankret i universitetet som helhet, og flere av stipendiatene inngår i forskningssamarbeid på tvers av fakulteter og fagmiljøer ved universitetet. Flere forteller også om gode og fruktbare samarbeid med andre institutter på UiB, samt eksterne aktører. Det anbefales, som nevnt over, at KMD utvikler flere møteplasser for fagmiljøene ved fakultetet, eventuelt at det tilrettelegges bedre for at eksisterende møteplasser benyttes. Det anbefales at KMD videreutvikler det som allerede tilsynelatende fungerer godt; samarbeidet med det større breddeuniversitetet. Komiteen tror at KMD kan ta en internasjonalt ledende rolle i samarbeid mellom vitenskapelig og kunstnerisk forskning. Forskningsgrupper og møteplasser omtales i punkt 3.2.2. og 3.3.3., men komiteen vil også råde KMD til å arbeide aktivt for å tilrettelegge for tverrfaglige ph.d.-prosjekter, og til å oppfordre til etablering av tverrfaglige forskergrupper.

3.2.5 Samfunnsrelevans

Det siste punktet i KMDs overordnede strategi handler om KMDs relasjon til omverden: «KMD er en betydningsfull bidragsyter og attraktiv samarbeidspartner lokalt, nasjonalt og internasjonalt». Dette utdypes gjennom to underpunkter i kapittel 2 (Kunnskap beveger). Det ene punktet er knyttet opp mot forskning og innovasjon: KMD skal «styrke samfunnsrelevant forskning og innovasjon i kunst, musikk og design», det andre handler om formidlingen av den samme forskningen: KMD skal «styrke offentliggjøring og publisering av fagfelleverdert forskning». En overordnet, skjønnsmessig vurdering av hvorvidt KMDs forskningsprosjekter er samfunnsrelevante, går ut over denne evalueringens mandat. Man må likevel kunne gå ut fra at strategimålet vektlegges i forbindelse med rekruttering, for eksempel ved ansettelseskomiteens gjennomgang av søknader til ph.d.-programmet.

Punktet om forskningsformidling omtales i programledelsens egenevaluering. KMD mener selv å ha «jevn og god publisasjon på høyt faglig nivå innen de formatene som gjelder de respektive fagområdene, f.eks. innspillinger, kunstnerbøker, utstillinger, konserter osv.», men erkjenner et forbedringspotensial. Samlet formidling av kunstnerisk utviklingsarbeid kan